

آزمون دکترای تاریخ ایران قبل از اسلام ۱۳۹۳

تاریخ ایران از آغاز تا هخامنشیان

۱. محل سکونت و خاستگاه لولوبی‌ها محتملاً در کدام منطقه واقع بوده است؟
(۱) دره‌ی رسوبی کرخه (۲) دره‌ی رود دیاله (۳) دره‌ی رود دز (۴) شمال غرب رود خابور
۲. تقسیم ساتراپی لیدی به دو ساتراپی با دو مرکز سارد و داسکیلین، به کدام پادشاه هخامنشی منسوب است؟
(۱) داریوش دوم (۲) خشیارشا (۳) داریوش بزرگ (۴) کوروش کوچک
۳. نخستین پادشاه آشوری که در سده‌ی نهم ق. م به ناحیه پارسوآ / پرسوئه (میان سلیمانیه و کوه الوند) لشکر کشید کدام است؟
(۱) آدد نیراری (۲) سارگون دوم (۳) شلمانصر (۴) شمشي آدد پنجم
۴. کدام یک حکمران مائایی و دست‌نشانده‌ی آشور است که دیاکو / دیوگو، حکمران ماد، بر ضد وی به پا خاست؟
(۱) آرگیشتی (۲) اولوسونو (۳) روسا (۴) منوآ
۵. کدام پادشاه آشور، از طریق اتحاد با سکاها، به واسطه‌ی ازدواج دخترش با سرکرده‌ی آنان، موجبات جدایی سکاها از «خشت‌رینه» (فرورتیش) و شکست شورش «ماد» را فراهم کرد؟
(۱) آشور بانی پال (۲) اسرحدون (۳) تیگلات پیلسر (۴) سارگون
۶. پادشاه بابل که در اوایل سده‌ی هفتم ق. م تهاجم به آشور را آغاز کرد و پادشاهی ماد به همراهی و یاری وی پرداخت، چه نام داشت؟
(۱) نبوپلسر (۲) نیونئید (۳) نبوکدنصر یکم (۴) نبوکدنصر دوم
۷. با توجه به کاربرد عنوان و لقب برای فرمانروایان ماد در اسناد آشوری در سده‌ی هشتم ق. م. که به معنای «کدخد» است می‌توان دریافت که در سرزمین ماد، در آن روزگار پادشاهی یکپارچه‌ای وجود نداشته است.
(۱) بل‌آلی (۲) شار (۳) شارشارانی (۴) ناگو
۸. کدام محوطه‌ها در قلمرو باستانی ماد به ترتیب، نمایانگر بقایای «کاخ بزرگ با تالارهای پر ستون» و «دژ دفاعی» اند؟
(۱) نوشی جان تپه - تپه گیان (۲) نوشی جان تپه - گودین تپه (۳) گودین تپه - نوشی جان تپه (۴) تپه گیان - نوشی جان تپه
۹. ساتراپ کاپادوکیه که در حدود سال ۳۶۸ تا ۳۶۷ ق. م. به شورش علیه دولت هخامنشی محکوم شد چه نام داشت؟
(۱) اتو فرادانس (۲) داتامس (۳) موسولوس (۴) آریوبرزنس
۱۰. کدام گزینه نادرست است؟
(۱) هومین - نمونه از پادشاهان سلسله‌ی آگهلکی بود.
(۲) ایلام / عیلام در زمان آشور بانی‌پال ویران شد و استقلال خود را از دست داد.
(۳) هومین نیکش دوم سیپیر را در هم کوبید و سنگ یادبود نرام - سین را از آن خود کرد.
(۴) در دوران سلطنت هومین - نمونه زندگی در ایلام / عیلام سرشار از آرامش و رفاه بوده و خبری از جنگ با کاسی‌ها نبود.
۱۱. کدام گزینه نادرست است؟
(۱) بنای چغازنبیل به اونتش - نیپریش منسوب است.
(۲) معنای نام اونتش - نیپریش «من را کمک کرد خدای بزرگ» است.
(۳) اونتش - نیپریش تندیس ایمریه، ایزد بابلی را به غنیمت گرفته و به شوش برد.
(۴) اونتش - نیپریش به بین‌النهرین یورش برد و پسر خود، کوتیر - نهونته را فرمانروای بابل کرد.
۱۲. کدام گزینه نادرست است؟
(۱) ایرت، پسر خود سیلهه را به امیری شوش منصوب کرد.
(۲) ایرت معبد ایزد ماه را به پایان رساند که پدرش آغاز کرده بود.
(۳) سیلهه به هنگام جلوس بر تخت سلطنت، خواهرزاده‌اش انتهوشو را حاکم شوش کرد.
(۴) ایرت نخستین و تنها شاه ایلامی / عیلامی بود که پیش از نام خود، نشانه نام خدا را به کار برد.

۱۳. ایلامی ها/ عیلامی ها و آشوری ها رود «دز» را چه می خواندند؟
 (۱) ایدیده (۲) لولایوس (۳) پاسیتیگریس (۴) کوپراتس
۱۴. ایگور دیاکونف عقیده داشت که پرسوئه (گاه پرسوئش)
 (۱) نام کشور است. (۲) نام قبیله است. (۳) معادل پرسومش آدای است. (۴) معادل پرسووش آدای است.
۱۵. نخستین فرمانروای ایلامی/ عیلامی که خود را «پادشاه انشان و شوش» نامید، کیست؟
 (۱) هومین نومن (۲) شیلههه (۳) اونتشن نیپیش (۴) اِپرت
۱۶. تپه یحیی را کدام باستان شناس کاوش کرده است؟
 (۱) اریکا راینر (۲) رومن گیرشمن (۳) لمبرگ کارلوسکی (۴) هانسمن
۱۷. نخستین ایران شناسی که مکان ایران ویج را در ناحیه ی خوارزم بازشناسی کرد، که بود؟
 (۱) بنونیست (۲) تولستوف (۳) مارکوارت (۴) هنینگ
۱۸. براساس برخی از متن های پهلوی، «وئیکرد» بنیان گذار است.
 (۱) خط (۲) صنعت (۳) کشاورزی (۴) فرمانروایی
۱۹. معادل فارسی باستان کشور «مصر» و رود «نیل» به ترتیب (از راست به چپ) کدام است؟
 (۱) Tāra-va, Kūla- (۲) Kisa- و Tarana- (۳) Mudraya-, Pirava- (۴) Pirava و Mudriya-
۲۰. در اساطیر ایران باستان، به ترتیب (از راست به چپ)، صفت «شفا بخش» از آن کیست؟ و چه کسی مردمان را در برابر جَرَب، تب و ضعف یاری می کند؟
 (۱) ائَرط؛ هوشنگ (۲) ثریته؛ فریدون (۳) ثریتونه؛ ائَرط (۴) هوشنگ؛ ثریته
۲۱. نام دیگر «گوکرنه» (Gnokianana) چیست و در کجا یافت می شده است؟
 (۱) گوپت شاه؛ خونیرث (۲) گوپت شاه؛ دریای وروکشه (۳) هوم سفید؛ خونیرث (۴) هوم سفید؛ دریای وروکشه
۲۲. بنابر تاریخ اساطیری ایران، سه هزار سال سوم به ترتیب شامل چه رخدادهایی است؟
 (۱) ظهور زردشت - ظهور آشیدر، آشیدرماه و سوشیانس
 (۲) شهریاری کیانیان، فرمانروایی ضحاک - ظهور زردشت
 (۳) حکومت پیشدادیان، فرمانروایی ضحاک - شهریاری کیانیان و جنگ های ایران و توران
 (۴) آفرینش مادی جهان در ۷ مرحله به ترتیب، آسمان، آب، زمین، گیاه، جانور، انسان و آتش
۲۳. فرضیه ی پیوند خاندان شاهی ماد با خاندان زردشت، به ترتیب از کدام مورخ کهن سرچشمه می گیرد و کدام محقق جدید بر آن تاکید کرده است؟
 (۱) کتسیاس- هرتسفلد (۲) کتسیاس- هنینگ (۳) هرودت- هرتسفلد (۴) هرودت - هنینگ
۲۴. مرکز اصلی پرتکنه های / پارتاکنه ها، از قبایل مادی کجا بوده است؟
 (۱) اصفهان (۲) کرمانشاه (۳) همدان (۴) یزد
۲۵. کدام پژوهشگر گورهای صخره ای غرب ایران و کردستان عراق را که پیش تر از آن مادی ها دانسته می شد، مربوط به اواخر عصر هخامنشی دانسته است؟
 (۱) پرادا (۲) فُن گال (۳) کلایس (۴) گیرشمن
۲۶. در پایان سده ی ۷ ق.م، پایتخت اورارتو چه نام داشت و مکان کنونی آن کجاست؟
 (۱) تیشباینی - ایروان (۲) تیشباینی - وان (۳) توشیه - ایروان (۴) توشیه - وان
۲۷. از اوایل سده ی ۸ ق.م تا ۷۴۴ ق.م، کدام دولت رقیب آشوری ها در تلاش برای به دست آوردن بازارهای فلات ایران و انحصار بازرگانی در آنجا شد؟
 (۱) اورارتو (۲) بابل (۳) مَنایِی (۴) هوری
۲۸. دیاکونف در کتاب «تاریخ ماد» بیشتر و علی یف در کتاب «تاریخ ماد» خود بیشتر به پرداخته است.
 (۱) کاوش های باستان شناسی و نژاد شناسی - کتیبه های شرق باستان
 (۲) کاوش های باستان شناسی و نژاد شناسی - منابع کلاسیک
 (۳) منابع کتبی را گردآوری کرده - مطالعات زبان شناختی
 (۴) منابع کتبی را گردآوری کرده - کاوش های باستان شناسی و نژاد شناسی

۲۹. کدام گزینه درباره‌ی زردشت درست است؟

- (۱) زردشت در گاهان آثرون خوانده شده است.
- (۲) زردشت در وندیداد زوتر خوانده شده است.
- (۳) در یسن‌ها بنده از دشمنان زردشت خوانده شده است.
- (۴) در یسن‌ها گرهمه از دوستان زردشت خوانده شده است.

۳۰. کدام گزینه درباره‌ی بهمن امشاسپند نادرست است؟

- (۱) پشتیبان حیوانات سودمند است.
- (۲) نخستین زاده‌ی اهورمزداست و با دیو ایندره مخالف است.
- (۳) در طرف راست اهورمزدا می‌نشیند و نام او به معنی «اندیشه‌ی خوب» است.
- (۴) پس از مرگ روان پارسایان را خوشامد می‌گوید و آن‌ها را به بالاترین قسمت بهشت رهنمون می‌شود.

۱. گزینه ۲)

تشریح مفصل:

بر اساس شواهد باستان‌شناسی و متون تاریخی، لولوبی‌ها قومی باستانی بودند که در منطقه کوهستانی زاگرس، به ویژه در دره‌ی رود دیاله سکونت داشتند. این منطقه که امروزه بخش‌هایی از کردستان عراق و غرب ایران را شامل می‌شود، در دوران باستان به دلیل موقعیت جغرافیایی و منابع طبیعی غنی، از اهمیت استراتژیک برخوردار بود. لولوبی‌ها به عنوان یکی از اقوام قدرتمند منطقه، نقش مهمی در تاریخ اولیه ایران ایفا کرده‌اند.

دلیل انتخاب گزینه صحیح:

- **شواهد باستان‌شناسی:** کاوش‌های باستان‌شناسی در دره‌ی رود دیاله، به ویژه در مناطقی مانند زیوه و تپه یانه‌تپه، نشان‌دهنده وجود تمدن‌های پیشرفته‌ای در این منطقه است که به لولوبی‌ها نسبت داده می‌شود. کشف آثار هنری، ابزارهای کشاورزی و معماری خاص لولوبی‌ها در این منطقه، شواهد محکمی برای اثبات سکونت آن‌ها در دره‌ی دیاله است.
 - **متون تاریخی:** متون تاریخی سومری و اکدی نیز به لولوبی‌ها به عنوان قومی قدرتمند در منطقه زاگرس اشاره می‌کنند و از درگیری‌های مکرر بین لولوبی‌ها و پادشاهان اکدی خبر می‌دهند. این متون، اطلاعات مهمی در مورد موقعیت جغرافیایی و فعالیت‌های نظامی لولوبی‌ها در اختیار ما قرار می‌دهند.
 - **موقعیت جغرافیایی:** دره‌ی رود دیاله، به دلیل قرارگیری در منطقه کوهستانی زاگرس، از نظر دفاعی بسیار مستحکم بود و به لولوبی‌ها امکان می‌داد تا در برابر حملات دشمنان مقاومت کنند. همچنین، این منطقه دارای منابع آبی فراوان و زمین‌های حاصلخیز بود که برای کشاورزی و دامداری بسیار مناسب بود.
- تحلیل دلایل نادرستی گزینه‌های دیگر:**
- **گزینه ۱: دره‌ی رسوبی کرخه:** دره‌ی کرخه بیشتر در جنوب غربی ایران واقع شده است و شواهد باستان‌شناسی نشان می‌دهد که تمدن‌های باستانی در این منطقه بیشتر تحت تأثیر تمدن‌های بین‌النهرین بوده‌اند.
 - **گزینه ۳: دره‌ی رود دز:** دره‌ی رود دز نیز در جنوب غربی ایران واقع شده است و شواهد باستان‌شناسی نشان می‌دهد که تمدن‌های باستانی در این منطقه بیشتر تحت تأثیر تمدن‌های بین‌النهرین بوده‌اند.
 - **گزینه ۴: شمال غرب رود خابور:** رود خابور در شمال سوریه واقع شده است و فاصله زیادی با منطقه زاگرس و سکونتگاه‌های لولوبی‌ها دارد.
- اطلاعات تکمیلی درباره شخصیت‌ها و مکان‌ها:**
- **لولوبی‌ها:** قومی باستانی در منطقه زاگرس که به دلیل شجاعت و مهارت‌های نظامی شهرت داشتند. آن‌ها در طول تاریخ با اقوام مختلفی همچون سومری‌ها، اکدی‌ها و آشوری‌ها درگیر شدند.
 - **دره‌ی رود دیاله:** دره‌ای در منطقه کوهستانی زاگرس که از نظر باستان‌شناسی بسیار غنی است و محل سکونت تمدن‌های باستانی متعددی بوده است.
 - **زیوه و تپه یانه‌تپه:** دو تپه باستانی مهم در دره‌ی رود دیاله که آثار ارزشمندی از تمدن لولوبی‌ها در آن‌ها کشف شده است.
 - **سومری‌ها، اکدی‌ها و آشوری‌ها:** تمدن‌های باستانی مهمی که در بین‌النهرین شکل گرفتند و با لولوبی‌ها درگیر شدند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

بر اساس شواهد باستان‌شناسی و متون تاریخی، لولوبی‌ها قومی باستانی بودند که در دره‌ی رود دیاله سکونت داشتند. این منطقه به دلیل موقعیت جغرافیایی و منابع طبیعی غنی، از اهمیت استراتژیک برخوردار بود و لولوبی‌ها به عنوان یکی از اقوام قدرتمند منطقه، نقش مهمی در تاریخ اولیه ایران ایفا کرده‌اند. در کل، می‌توان گفت که دره‌ی رود دیاله خاستگاه اصلی لولوبی‌ها بوده و این قوم به عنوان یکی از اجزای مهم پازل تمدن‌های باستانی ایران محسوب می‌شوند.

۲. گزینه ۴)

تقسیم ساتراپی لیدی به دو بخش با مراکز سارد و داسکیلون، یکی از اقدامات مهم کورش کوچک، پسر اردشیر دوم و برادر اردشیر سوم هخامنشی بوده است. این تقسیم به منظور تقویت کنترل هخامنشیان بر آسیای صغیر و جلوگیری از شورش‌های احتمالی صورت گرفته است.

تشریح مفصل:

ساتراپی لیدی، یکی از مهم‌ترین ساتراپی‌های امپراتوری هخامنشی بود که بخش بزرگی از آسیای صغیر را در بر می‌گرفت. به دلیل وسعت و اهمیت این ساتراپی، کورش کوچک تصمیم گرفت آن را به دو بخش تقسیم کند تا مدیریت آن آسان‌تر شود و احتمال شورش در آن کاهش یابد. سارد، پایتخت سابق لیدی‌ها، به عنوان مرکز یکی از این دو بخش و داسکیلون به عنوان مرکز بخش دیگر انتخاب شدند.

دلیل انتخاب گزینه صحیح:

- **تلاش برای تقویت کنترل بر آسیای صغیر:** تقسیم ساتراپی لیدی به دو بخش، یکی از اقداماتی بود که کورش کوچک برای تقویت کنترل هخامنشیان بر آسیای صغیر انجام داد. با این کار، او توانست نظارت دقیق‌تری بر امور این منطقه داشته باشد و از وقوع هرگونه شورش جلوگیری کند.
- **کاهش احتمال شورش:** با تقسیم ساتراپی لیدی، قدرت هر یک از ساتراپ‌ها کاهش یافت و احتمال شورش آن‌ها نیز کمتر شد.
- **تقویت ساختار اداری:** تقسیم ساتراپی‌ها به بخش‌های کوچکتر، به بهبود ساختار اداری و افزایش کارایی حکومت هخامنشی در این منطقه کمک کرد.

تحلیل دلایل نادرستی گزینه‌های دیگر:

- **گزینه ۱: داریوش دوم:** داریوش دوم در مقایسه با کورش کوچک، اقدامات کمتری برای تقسیم ساتراپی‌ها و تقویت کنترل بر آسیای صغیر انجام داد.
 - **گزینه ۲: خشایارشا:** خشایارشا بیشتر به جنگ‌های یونان مشغول بود و اقدامات وی در زمینه تقسیم ساتراپی‌ها کمتر مورد توجه قرار گرفته است.
 - **گزینه ۳: داریوش بزرگ:** داریوش بزرگ در زمان گسترش امپراتوری هخامنشی، به ایجاد سیستم ساتراپی‌ها پرداخت و تقسیمات اولیه را انجام داد. اما تقسیم ساتراپی لیدی به دو بخش، در زمان حکومت کورش کوچک صورت گرفته است.
- اطلاعات تکمیلی درباره شخصیت‌ها و مکان‌ها:**
- **کورش کوچک:** پسر اردشیر دوم و برادر اردشیر سوم هخامنشی بود. او به عنوان یک شاهزاده فعال و باهوش شناخته می‌شد و در تقویت قدرت هخامنشیان در آسیای صغیر نقش مهمی ایفا کرد.
 - **ساتراپی:** واحد اداری در امپراتوری هخامنشی که توسط یک ساتراپ (حاکم) اداره می‌شد.
 - **لیدی:** یکی از تمدن‌های باستانی آسیای صغیر که پایتخت آن سارد بود.
 - **سارد:** پایتخت سابق لیدی‌ها و یکی از مراکز مهم تجاری و فرهنگی در آسیای صغیر.
 - **داسکیلون:** شهری در آسیای صغیر که پس از تقسیم ساتراپی لیدی، به عنوان مرکز یکی از دو بخش جدید این ساتراپی انتخاب شد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

تقسیم ساتراپی لیدی به دو بخش با مراکز سارد و داسکیلون، یکی از اقدامات مهم کورش کوچک برای تقویت کنترل هخامنشیان بر آسیای صغیر بود. این اقدام به منظور کاهش احتمال شورش‌ها، بهبود ساختار اداری و افزایش کارایی حکومت در این منطقه صورت گرفت.

گزینه ۳.

تشریح مفصل:

در سده نهم قبل از میلاد، امپراتوری آشور به اوج قدرت خود رسید و به مناطق وسیعی از غرب آسیا از جمله فلات ایران لشکرکشی کرد. یکی از پادشاهان آشوری که به شدت به منطقه پارسوا (که امروزه بخشی از کردستان عراق و غرب ایران محسوب می‌شود) علاقه‌مند بود و به آن یورش برد، شلمانصر بود. شلمانصر به دلیل موقعیت استراتژیک پارسوا و منابع غنی آن، به این منطقه لشکرکشی کرد و سعی در تصرف آن داشت.

دلیل انتخاب گزینه صحیح:

- **شواهد باستان‌شناسی و متون تاریخی:** کتیبه‌ها و متون تاریخی آشوری به وضوح از لشکرکشی‌های متعدد شلمانصر به منطقه پارسوا خبر می‌دهند. این متون، جزئیاتی از جنگ‌ها، تصرف شهرها و اسیر کردن مردم پارسوا را ارائه می‌دهند.
- **اهمیت استراتژیک پارسوا:** پارسوا به دلیل موقعیت جغرافیایی و منابع طبیعی غنی، از اهمیت استراتژیک بالایی برخوردار بود. آشوری‌ها با تصرف پارسوا می‌توانستند به منابع طبیعی آن دسترسی پیدا کنند و همچنین کنترل خود را بر منطقه گسترش دهند.
- **تلاش آشوری‌ها برای گسترش قلمرو:** در سده نهم قبل از میلاد، آشوری‌ها به دنبال گسترش قلمرو خود بودند و به همین دلیل به مناطق مختلفی از جمله پارسوا لشکرکشی می‌کردند.

تحلیل دلایل نادرستی گزینه‌های دیگر:

- **گزینه ۱: آدد نیراری:** اگرچه آدد نیراری نیز یکی از پادشاهان قدرتمند آشوری بود، اما شواهد تاریخی نشان می‌دهد که شلمانصر بیشتر از او به منطقه پارسوا لشکرکشی کرده است.
- **گزینه ۲: سارگون دوم:** سارگون دوم نیز یکی دیگر از پادشاهان قدرتمند آشوری بود که به مناطق مختلفی لشکرکشی کرد. اما تمرکز اصلی او بر مناطق دیگر بود و لشکرکشی‌های او به پارسوا به اندازه شلمانصر متعدد نبود.
- **گزینه ۴: شمشي آدد پنجم:** شمشي آدد پنجم در مقایسه با شلمانصر، در دوره زمانی متفاوتی به قدرت رسید و لشکرکشی‌های او بیشتر به مناطق دیگر متمرکز بود.

اطلاعات تکمیلی درباره شخصیت‌ها و مکان‌ها:

- **پارسوا:** منطقه‌ای باستانی در غرب ایران و شرق عراق که امروزه بخشی از کردستان عراق و غرب ایران است. پارسوا به دلیل موقعیت جغرافیایی و منابع طبیعی غنی، از اهمیت استراتژیک بالایی برخوردار بود.
- **آشوری‌ها:** یکی از تمدن‌های باستانی بین‌النهرین که به دلیل قدرت نظامی و توانایی‌های سازمانی خود شناخته می‌شد.
- **شلمانصر:** یکی از پادشاهان قدرتمند آشوری که در سده نهم قبل از میلاد به منطقه پارسوا لشکرکشی کرد.
- **آدد نیراری، سارگون دوم، شمشي آدد پنجم:** از دیگر پادشاهان قدرتمند آشوری که در دوره‌های مختلف به مناطق مختلفی لشکرکشی کردند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

بر اساس شواهد باستان‌شناسی و متون تاریخی، شلمانصر نخستین پادشاه آشوری بود که در سده نهم قبل از میلاد به منطقه پارسوا لشکرکشی کرد. این لشکرکشی‌ها به دلیل اهمیت استراتژیک پارسوا و تلاش آشوری‌ها برای گسترش قلمرو خود صورت گرفت.